

طراحی و خوشنویسی حروف

کاربرد بصری نوین خط و خوشنویسی

حال نوبت به آن رسیده که کاربرد نوین خط و خوشنویسی را بیان کنیم. هدف از بررسی و تجزیه و تحلیل خوشنویسی و خطاطی، پیدا کردن امکانات گرافیکی خوشنویسی و بهره گیری از آن به شکلی نو در شاخه های مختلف هنر گرافیک از جمله طراحی نشانه نوشته، طراحی حروف و... و در یک کلام نوشته نگاری (تایپوگرافی) است.

در آثار گرافیکی تصاویر نوشتار (حروف) بار پیام رسانی اثر را بر عهده دارند. در بسیاری از موارد، پیام نوشتاری با استفاده از حروف و متن به شکلی ارائه می شود که القای فرم (شکل) و تصویر را در اثر می نماید. که این نوشته نگاری نامیده می شود.

تحولات فرمی خط در ایران از سر لوحه های روزنامه ها شروع شد و خوشنویسان که در آن زمان عهده دار طراحی عنوان نشریات بودند، به این مهم آگاهی داشتند که باید برای طراحی عنوان، زبان بصری جدید خلق نمود. البته در پیشینه خوشنویسی ایران که در صفحات قبل به آنها اشاره رفت نمونه هایی از این گونه تلاشها را به وفور می توان در دوره های مختلف دید. گاهی نوشته نگاری را در این روزها با خوشنویسی اشتباه می گیرند. در آن خوانا بودن امر مهمی تلقی می شود زیرا در زمینه ای استفاده می شود که اطلاع رسانی وجه بارز آن است، ولی در خوشنویسی زیبایی در اولویت قرار دارد. ولی می توان از خوشنویسی به عنوان یک از راه کارهای رسیدن به یک نوشته نگاری مناسب در کنار ۲ روش دیگر که دست نوشته و حروف چینی (تایپ) می باشد بهره فراوان برد. تا بتوان در

نگاه اول محتوا و مفهوم فرم یکجا به بیننده و خواننده القا شود. که می توان با سه اقدام مهم یعنی تغییر شکل در حروف «دفرماسیون» اغراق در حروف «اگزجرشین» و ساده سازی حروف «استیلزیشن» زیبایی و قدرت ارائه و روح تبدیخ گرای نوشتار را بالا ببرند.

یک نوشته نگار «تایپوگرافیدست» باید از جامعه و گذشته هنری مان مطلع باشد و به ظرفیت های بصری خطوط ایرانی و اسلامی آشنا باشد چون نوشته نگاری فقط جابجا کردن خط کرسی حروف نیست و یک طراح امروزی می تواند با شناختی که از ترکیبات خوشنویسی دارد و می تواند به فرم هایی خاصی که ترکیبی از نوشتار امروز و ترکیبات خوشنویسی دیروز است برسد. و در کل ما برای رشد و پیشرفت نوشته نگاری باید فهمی صحیح از هنر ایران، بویژه خوشنویسی پیدا کنیم تا بتوانیم از نمونه های غربی به کلی متمایز گردیم.

طراحی نشانه

نماد یا نشانه، کوچکترین اثر گرافیکی است که در عین حال انعکاس بزرگی در پی دارد. نشانه، هویت هر چیز، شخص یا کاری را به بیننده می رساند و بدین وسیله ارتباط اشاره گونه ای را سبب می شود. به عبارتی، نشانه تصویر نام است. نشانه ها به دو دسته تقسیم می شوند.

(۱) نشانه های تصویری

(۲) نشانه های نوشتاری یا حروفی

منظور ما در این قسمت، شرح و تفسیر پیرامون نشانه های نوشتاری است. در تعریف آن می توان گفت نشانه های نوشتاری یا حروفی، نشانه هایی هستند که در

طراحی آنها از حروف یا کلمه یا جمله استفاده شده است این نشانه ها خود به دو بخش تقسیم می شوند .

(۱) نشانه هایی که با حروف اول نام موضوع طراحی می شوند مونوگرام^۱

(۲) نشانه های که با نام کامل موضوع طراحی می شوند لوگوتایپ^۲

در طراحی آنها ترکیب خوشنویسی ، نقش مهمی دارد . در آثار خوشنویسی باقی مانده از قدما ، این نشانه نوشته ها به شکل طغری ، مثنی ، مهرهای امضا ، خط بنایی در ترکیب تصویری خوشنویسی مشاهده می شود ، که خود نمونه های ارزنده ای در این زمینه هستند . خط نشانه به دسته ای از نشانه های نوشتاری اطلاق می گردد که در طراحی آنها خوشنویسی و خطاطی سهم عمده ای دارد و دانستن این دو عامل از اهمیت بالایی برخوردار است . در حقیقت هنرمند طراح ، از هنر خوشنویسی و گرافیک در طراحی یک خط نشانه استفاده می کند . البته داشتن تسلط کامل بر قواعد خوشنویسی و خطاطی و وقوف و شناخت مبانی سواد بصری و نوشتاری از ملزومات این امر به شمار می آید . استفاده از خوشنویسی برای طراحی یک نشانه حالات گوناگون دارد .

۱- خوشنویسی حروف الفبا به صورت مفرد و تنها (تصویر ۱۴)

۲- استفاده از خوشنویسی یک چند کلمه (تصویر ۱۵)

۳- استفاده از تکرار کلمه خوشنویسی شده (تصویر ۱۶)

۴- تلفیق عناصر بصری با مفردات (تصویر ۱۷)

^۱ . Monogramme

^۲ . Logo type

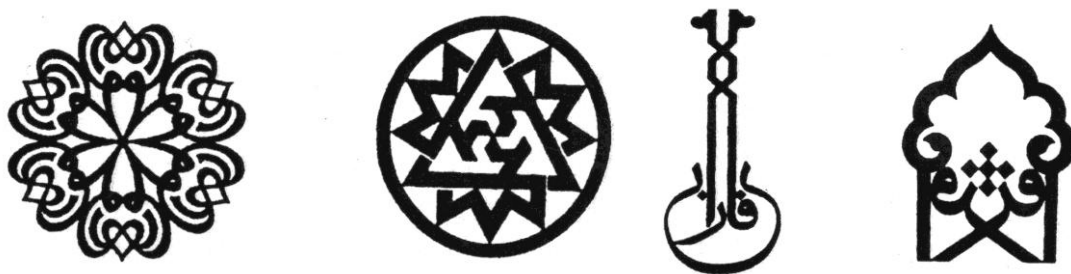
۵ - استفاده از دفرم‌اسیون خطوط و حتی می توان استفاده از روحیه ی سیاه مشق و در هم رفتگی کلمات ، استفاده از خطوط طغری و بنایی (تصویر ۱۸)

تصویر ۱۴ - - استفاده از خوشنویسی به صورت مفرد و تنها در طراحی نشانه نوشته

تصویر ۱۵ - استفاده از خوشنویسی به صورت یک یا چندکلمه در طراحی نشانه نوشته

تصویر ۱۶ - استفاده از تکرار کلمه خوشنویسی شده در طراحی نشانه نوشته به صورت تقارن و آینه

تصویر ۱۷ - استفاده از عناصر بصری در کنار عناصر
نوشتاری در راستای ایجاد زیبایی و معنادر طراحی
نشانه

فیسلم

تختیرن لویه کلم

فیسلم

میرمز

ضخیم شدن ضعفها و بندها

میرمز

صچکئی

کاهش دور و ملحنیها

صچکئی

تیناوتج
حریینه

تختیرن لویه کلم

حریینه

تصویر ۱۸- استفاده از دفرماسیون خط در طراحی نشانه

البدته نشانه های بسیاری وجود دارند که طراح با استفاده نابجا و غیر اصولی خوشنویسی به دلیل عدم تسلط بر قواعد این هنر نتوانسته به طور صحیح و سلامت پیام نهفته در نشانه را به مخاطب القاء کند . امروزه نشانه نوشتاری مرهون پیدایش و سیر و تحول خط و خوشنویسی در گذشته است . چرا که تلاش هنرمندان و خوشنویسان در گذشته در این رابطه ، در ارائه ترکیبی بدیع از طریق به هم پیوستن و همجواری کلمات در قالبی خاص و فضایی مناسب بوده است .

طراحی حروف

طراحی حروف فارسی در عصر معاصر بسیار کم کار شده است و اغلب قلم هایی که این روزها به وسیله کامپیوتر طراحی شده معیوب و ناقص اند زیرا اولاً بیشتر الگوی فرنگی دارند و دوماً به خوشنویسی و اسکلت حروف فارسی در آنها کمتر توجه شده است . و آن قواعد و اصولی که در نگارش خطوط اسلامی رعایت می شده است باید در طراحی حروف نیز لحاظ شود که از عمده ترین قواعد می توان به کرسی بندی اشاره کرد که فضاهای مثبت و منفی ، انقباض و انبساط حروف و کلمات نیز باید دقیقاً رعایت شود و متناسب بودن اندازه حروف نسبت به یکدیگر و خوانا بودن حروف بخصوص در اتصالات از نکاتی دیگری هستند که باید مورد بررسی قرار گیرند . وفادار ماندن شکل حروف نسبت به قلم های سنتی امری است که می تواند از محسنات طراحی حروف محسوب می شود .

